

ZMI

Zeneművészeti
Intézet

térZENEtér

zene a társas térben
tudományos ülészak
P T E M K Z M I
Pécs, 2017. november 11.

A konferencia programja

- 9:00 Megnyitó (dr. Vas Bence intézetigazgató)
- 9:05–9:50 Váradi Judit (Debreceni Egyetem): [Adjunk teret a zenének!](#)
- 9:55–10:40 Révész György – Bandi Szabolcs – Nagy Sándor Imre (PTE): [Zenei hatások a\(z\) \(emberi\) létezés különböző szinterein](#)
- 10:40–11:00 Szünet
- 11:00–11:20 Gönczy László (SZTE): [Egy hazai koncertpedagógiai projekt tapasztalatai](#)
- 11:20–11:40 Bandi Szabolcs – Nagy Sándor Imre – Révész György (PTE): [Különböző modalitások összjátéka az audiovizuális térben](#)
- 11:40–12:00 Nagy Sándor Imre – Bandi Szabolcs – Révész György (PTE): [A zene funkciói a szociális térben: a Koelsch-féle 7C modell](#)
- 12:00–12:20 Bredács Alice (PTE): *Élettér:* [A pszichológiai immunitás vizsgálata a zenetanári pályára készülő és a szakértő mentortanárok körében](#)
- 12:20–12:40 Gocsál Ákos (PTE): [A beszélő hangja a társas térben](#)

Szervezőbizottság:

Dr. Vas Bence (elnök)
Dr. Gocsál Ákos
Sipos Judit

Cím:

Adjunk teret a zenének!

Szerző(k):

Váradi, J.¹

Affiliáció:

1. *Debreceni Egyetem*

Absztrakt (max. 250 szó):

A klasszikus zene a társas tér szervezési formájaként már a korábbi századokban is jelentős szerepet játszott. A megszólaló zenét befolyásolja az őt körülvevő tér, ugyanakkor ez a hatás kölcsönös, hiszen a térben felhangzó zene is hat a térre és a környezetre. A zenei megnyilvánulások, a hangversenyek helyszíne, előadói apparátusa, műsorpolitikája sokat alakult az idők során, azonban ezeket az eseményeket a személyes találkozások színtereként minden időben közösségi térként is tudjuk értelmezni. A család és a szociális tér szerepe meghatározó a művészeti nevelésben, az inkorporált kulturális tőke, az ember saját személyéhez kötött tudás azonban nem örökölhető, csak az elsajátításra, képzésre ráfordított idővel érhető el. Ezért kiemelt fontosságú a művészeti értékek megismertetése a felnövekvő generációval, mert amit nem ismerünk, az nem hiányzik. Európa több országában önálló területté vált az a progresszív pedagógiai irányzat, amely Magyarországon koncertpedagógia-zeneközvetítés néven kezd ismertté válni. Az élménypedagógia részeként a nevelési tevékenység extrakurrikuláris keretek között zajlik. Közvetlen célja, hogy a gyermekek a művészeti tevékenység eredeti helyszínén ismerjék meg élményszerűen a tevékenységet. Az ember minden korban tanult és hallgatott zenét azért az élményért, amit a zene nyújt. A tanárok, zenepedagógusok és tudósok többsége egyetért abban, hogy az aktív befogadói attitűd kialakítása érdekében a zene befogadását tanítani kell, mert az emberek többsége egész életében befogadóként vesz részt a folyamatban. A hatékony és eredményes zenei nevelés érdekében nagyon fontos a leendő zenetanároknak megmutatni az élményalapú oktatás fontosságát, a tevékenységközpontú, kreatív módszerek hatékonyságát, amely a formális és non-formális oktatás területén egyaránt iránymutató pedagógiai módszer a művészeti nevelés területén.

Az első szerző e-mail címe:

judit.varadi.06@gmail.com

Cím:

Zenei hatások a(z) (emberi) létezés különböző szinterein

Szerző(k):

Révész, Gy.¹

Bandi, Sz.^{1,2}

Nagy, S. I.¹

Affiliáció:

1. Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Intézet
2. Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zeneművészeti Intézet

Absztrakt (max. 250 szó):

A zene elválaszthatatlan része életünknek: zenét hallgatunk, énekelünk vagy csak dudorászunk, amikor felkelünk, munkába menet, buszon, autóban, ha elfáradtunk, ha szomorúak vagyunk, ha örülünk, az ünnepeinken, s már maga az is ünnep, ha egy kiváló koncerten vehetünk részt. A zene az alkotást, az emberi létezés esszenciájaként tárja elénk. Mi teszi a zenét az akusztikus környezet különleges alkotójává, már szubhumán szinten? Tudományok sora (biomuzikológia, evolúciós muzikológia, neuromuzikológia stb.) kínál válaszokat erre a kérdésre. A zenehallgatás élettani és pszichológiai hatásai: a szívritmus, kortizolszint és a viselkedéses jegyek arra utalnak, hogy a zenei környezet jelentősen csökkenti a stresszt a csendes helyzettel összehasonlítva kutyáknál, versenylovaknál, és főemlősöknél.

A zene prenatális hatásait igazolja, hogy a még magzati korszakban észlelt, ritmikus beszédhez, énekhez, mozgáshoz kapcsolódó tevékenységek a baba érzékszerveinek ingerlésével elősegítik az idegsejtek közötti kapcsolatok gyorsabb fejlődését, serkentik az idegrendszer érési folyamatait. A peri- és posztnatális időszak zenei tapasztalatai – pl. anyai ének (zene) – optimalizálja a baba hangulatát és arousal szintjét – pl. a kognitív folyamatok mellett –, emocionális és társas viselkedés fejlődésének meggyőző bizonyítékait tárja elénk.

A zene, a „zenei környezet” komplex hatást gyakorol az emberre a neurális, neuroendokrin és immunrendszerre egyaránt. A zene különleges, szinte misztikus tulajdonságokkal bír, olyan agyi struktúrákat aktivál melyek alapvető szerepet játszanak az egyén és a faj számára a túlélési értékkel bíró érzelmek keletkezésében, szabályozásában. A pszichoneuroimmunológia ennek hátterében az immunrendszert tételezi, mivel a viselkedéses válaszok kulcsszerepet töltenek be a neuroendokrin rendszer és az autonóm idegrendszer aktiválásában, ami módosíthatja az immunrendszert.

Az első szerző e-mail címe:

revesz.gyorgy@pte.hu

Cím:

Egy hazai koncertpedagógiai projekt tapasztalatai

Szerző(k):

Gönczy, L.¹

Affiliáció:

1. *Szegedi Tudományegyetem – Zeneművészeti Kar*

Absztrakt (max. 250 szó):

A koncertpedagógiai szakirodalom nagy jelentőséget tulajdonít a projektek szervezése során hozott alapvető döntéseknek. Ezek: hogyan határozzuk meg a célközönség életkori határait, illetve milyen ehhez igazodó felépítéssel, tartalmakkal indítjuk útjára a sorozatot.

A pécsi Kodály Központban 2012-től vettem részt a „Segítség, komolyzene!” címmel már korábban éveken át futott, de a szervező Pannon Filharmonikusok menedzsmentje új kívánalmi szerint átalakított programban. Az évadonként öt-hatszor megrendezett hangversenyek sorozata 2016 májusában zárult le. E projekt visszatekintő elemzése alkalmat kínál a szakirodalomban is tárgyalt gyakorlati nehézségek elemzésére.

A menedzsment üzleti megfontolások alapján a „9-től 99 évesig” terjedő korosztály számára hirdette a sorozatot, ugyanakkor nem tekintette azt családi programnak, nem kívánta célzottan több generációs közös programként megrendezni. Ez értelemszerűen egy alig leküzdhető gyakorlati nehézséggel járt: a kisiskolásoktól egyetemistákig ívelő elsődleges, valamint a szülőkből, nagyszülőkből, kísérőkből, tanárokból álló másodlagos célközönség eltérő kommunikációs igényei csak részben, illetve korlátozottan voltak összehangolhatók.

További kihívást jelentett, hogy a felkínált zeneművek a Pannon Filharmonikusok aktuális felnőtt-hangversenyeinek műsorából adódtak, csak korlátozottan volt lehetőség egyes céljainkra nehezen alkalmassá tehető művek kiváltása könnyebbekkel. E rendszer kétségtelen előnye volt viszont a kiemelkedően magas zenei minőség, az élő előadások igényessége.

Mindvégig küzdöttünk a nagy koncertterem diktálta elrendezésből adódó korlátokkal: az interaktív elemek alkalmazását nehezítő térbeli elhelyezkedéssel, a pódium–nézőtér osztás elkülönítő hatásaival. Másfelől a világ jelenlegi élvonalába tartozó koncertterem légköre és akusztikai adottságai jelentős vonzerőt képviseltek, amit nehéz lett volna más helyszínek másfajta előnyeivel kompenzálni.

Összességében kollektív tanulási folyamat részének tekinthetjük a projektet résztvevői számára. A Pannon Filharmonikusok idén elindított projektjei koncepciójukban tükrözik, hogy e tanulás tapasztalatai hasznosulnak.

Az első szerző e-mail címe:

gonczyl@freemail.hu

Cím:

Különböző modalitások összjátéka az audiovizuális térben

Szerző(k):

Bandi, Sz.^{1,2}
Nagy, S. I.¹
Révész, Gy.¹

Affiliáció:

1. Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Intézet
2. Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zeneművészeti Intézet

Absztrakt (max. 250 szó):

A szinesztézia az egyik legkülönlegesebb jelensége az észlelés-érzékelés tudományának. A szó jelentése „együtt érzékelés”, azaz a különböző szenzoros modalitásokról érkező információk mentális feldolgozása során létrejövő közös, például audiovizuális jellegű élményt értünk alatta. Mind formáit mind pedig létrejöttének okát számos elmélet taglalja. A terület kutatói megkülönböztetnek veleszületett fejlődési-, neurológiai szerzett-, droghatására indukált illetve metafora-szerű- és asszociáció-szerű-pseudoszinesztéziát. (Pato)genézisét elsősorban idegélettan és a neurológiai modellek temetizálják: feltételezéseik szerint a fejlődés korai szakaszából megőrzött neurális hálózatok állhatnak a jelenség hátterében, míg mások idegimpulzusok szivárgásáról beszélnek. A legkülönlegesebb elméletek szerint akár az is elképzelhető, hogy a limbikus rendszer és a nagyagykérgék „disszociációja” és „liberációja” felelős a szinesztéziáért, de ugyanakkor találkozhatunk még genetikai, neurobiológiai, moduláris, feedback szemléletű és agyi plaszticitást tematizáló elképzelésekkel is. Előadásunk során áttekintjük a szinesztézia idegrendszeri sajátosságait és felelevenítjük azokat az empirikus vizsgálatokat, amik a legnagyobb hatással voltak a terület fejlődésére. Különösen nagy hangsúlyt fektetünk az ún. „audiovizuális” szinesztéziára, amely a második leggyakrabban előforduló formája az együttes érzékelésnek. Ennek a különleges kapcsolatnak és élménynek a megértéséhez túl is lépünk az empirikus kutatások határán: fenomenologikus szemléletű esettanulmányok sora látott napvilágot a témában, amelyben a zenei jellegű auditoros ingerek által kiváltott vizuális élmények kiemelt szerepet töltenek be. A zenepszichológiai irodalom is foglalkozik a témával, megállapítható kapcsolat áll fenn például a hangfrekvencia, a hangszín és a szinesztetikus élmény során megjelenő képek számos jellemzője (pl. szaturációja) között. A bevezető jellegű utazásunk során tehát bepillantást nyerhetünk a zenei hallás és a látás peremén meghúzódó egzotikus területekre, ahol az agy és az érzékelés egy „kicsit másképp működik”.

Az első szerző e-mail címe:

bandi.szabolcs@gmail.com

Cím:

A zene funkciói a szociális térben: a Koelsch féle 7C modell

Szerző(k):

Nagy, S. I.¹
Bandi, Sz.^{1,2}
Révész, Gy.¹

Affiliáció:

1. Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Intézet
2. Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zeneművészeti Intézet

Absztrakt (max. 250 szó):

A zene életünk alapvető részét képezi, észrevétlenül, szinte minden téren „körülvesz minket”. Zenét hallgatunk munka közben, vezetés közben, tanulás közben, utazás közben. De zenét hallunk bevásárlás közben, a szórakozóhelyeken, és vannak olyan tevékenységek, melyek el sem képzelhetők valamilyen formájú zene nélkül, mint például a tánc, az ünnepélyek vagy a különböző vallási rituálék. A zene egyedül az embernél létezik az élővilágban, mi alkotjuk és fogyasztjuk is egyszerre, valamennyi emberi kultúrában. Felmerül a kérdés, hogy miért tölt be ilyen fontos szerepet életünkben, vajon mi a zene „igazi” célja? Az evolúció során, a túlélésért folytatott küzdelemben, vajon miért maradt egyáltalán fenn? A zene valóban csak egy „sajttorta” az ember számára, ahogy Steven Pinker állította, nincs önmagában adaptív tulajdonsága, csupán a beszélt nyelv kialakulásának egy „mellékterméke” és csak azért nem tűnt el, mert eufórikus élményt vált ki belőlünk: egyfajta „nonadaptív örömkeresés”? Esetleg mégis fennmaradt valamilyen más adaptív értéke is? Vagy csak elvesztette eredeti funkcióját, vagy van valami mélyebb, elsőre nem látható szerepe? A témával foglalkozó kutatókhoz hasonlóan, amint a kérdéskör mélyére tekintünk, tapasztalni fogjuk mennyire szerteágazó és nehezen megfogható jelenséggel állunk szemben. Tanulmányunkban a zene társas, társadalmi térben betöltött szerepéről szóló kérdést járjuk körbe, segítségül hívva a zene eredetéről és a beszélt nyelvvél való kapcsolatáról szóló elméleteket. A zene szociális funkciójáról a legátfogóbb rálátást Stefan Koelsch 7C modellje adja. A 7 c-betűvel (angolul) kezdődő funkció: kapcsolat, szociális kogníció, ko-pátia, kommunikáció, mozdulatok koordinációja, kooperáció és a csoportkohézió növelése.

Az első szerző e-mail címe:

nagy.sandor.imre85@gmail.com

Cím:

**Élettér: A pszichológiai immunitás vizsgálata a zenetanári pályára készülő
és a szakértő mentortanárok körében**

Szerző(k):

Bredács, A.¹

Affiliáció:

1. Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zeneművészeti Intézet

Absztrakt (max. 250 szó):

A művészetet tanító tanárok a szakmai kompetenciáikon túl teljes személyiségükkel dolgoznak, erős hatást gyakorolva zenét tanuló növendékeikre és mentorált tanárjelöltjeikre. A tanárjelöltek nem csak egy-egy módszertani fogást leshetnek el mentoraiktól, hanem pályaszocializációjuk folyamatában olyan viselkedésbeli és attitűdbeli mintákat is, amelyek a pályán maradásuk, boldogulásuk zálogai. Az eredményes tanári teljesítmény feltétele a jó pszichológiai immunitás.

Hipotéziseim: A pszichológiai immunitás komponensei felnőttkorban is fejlődnek, ezért a mentorok csoportjában jobbak lesznek az vizsgálati eredmények, mint a tanárjelöltek csoportjában. A neveléseméleti szakirodalomra támaszkodva az feltételezhető, hogy különösen a kontroll jellegű és a társas területekre vonatkozó tulajdonságok lesznek fejlettebbek náluk.

Az adatokat a Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív felnőtt változatával vettem fel, amely egy 80 kérdésből álló önbevallós standard kérdőív. A kismintás vizsgálat célja a hipotézisben megjelölt tendencia azonosítása.

Eredmények: A hipotézis fő feltevése beigazolódott, al-feltevése viszont nem. A szakértőik a legtöbb pszichológiai immunitás komponens tekintetében több kategóriával is eredményesebbek lettek, mint a tanárjelöltek, de általában nem a feltételezett területek tartozik a fő erősségeik közé, hanem a koherenciaérzés, a szinkronképesség, a növekedésérzés és a személyes forrásteremtő képesség területek kiemelkedőek inkább. Az érzelmi kontrolljuk és az optimizmusuk meglepően alacsony szintű lett.

Konklúzió: Az eredményekre részben van pedagógiai, pszichológiai és szociológiai nézőpontú magyarázat, mégis a kérdés egy nagyobb mintán további vizsgálatra szorul. Az elemzés hozama nem csak a mentorok megismerési technikáinak bővítése, hanem az is, hogy – a vizsgálati eredmények alapján – jobban ki tudják jelölni a hallgatók fejlesztendő attitűd jellegű területeit, jobban be tudják építeni ezeket fejlesztő programjaikba, a hallgatók számára írandó tevékenységi hálókba, valamint saját önfejlődésükhöz is segítséget kapnak.

Az első szerző e-mail címe:

alice.bredacs@gmail.com

Cím:

A beszélő hangja a társas térben

Szerző(k):

Gocsál Á.^{1,2}

Affiliáció:

1. Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zeneművészeti Intézet
2. Magyar Tudományos Akadémia – Nyelvtudományi Intézet – Fonetikai Osztály

Absztrakt (max. 250 szó):

Az embert érő akusztikai ingerek között különleges szerepe van a beszédnek. A beszédről leggyakrabban mint „hangzó nyelvről” gondolkodunk, amely szavainkat, mondatainkat fizikailag érzékelhető formában kódolja. A beszéd ugyanakkor sajátos akusztikai élményt is nyújt. A zenéhez hasonlóan a beszédnek is van ritmusa, tempója, hangmagassága, dallama, dinamikája, hangszínezete. Ezek észlelésekor benyomások alakulnak ki a hallgatókban: a hangot érezhetjük például kellemesnek vagy kellemetlennek, nyugodtnak vagy feszültnek. A hang észlelésekor, a benyomás kialakulásakor magát a beszélőt is jellemezzük: részben személyiségvonásaira, de más tulajdonságaira, többek között nemére, életkorára, sőt, testalkatára, érzelmi állapotára is következtetünk, különösen, ha vizuális információ nem áll rendelkezésünkre. A másik emberről így kialakított naiv tudásunk olyannyira jelentős, hogy szerepe van a dominanciaviszonyok feltérképezésében, a beszélő kompetenciájának megítélésében, sőt, még a párválasztásban is.

A jelen kutatás célja az volt, hogy megvizsgálja, a beszéd egyes akusztikai paraméterei (artikulációs tempó, az alaphang mediánja, szórási tartománya, az alaphang eloszlásának csúcossága, ferdesége, az irregulárisan ejtett zöngék aránya) mennyiben felelősek a hallgatóban kialakuló kellemességbenyomásért. Akusztikai ingerként 24 férfi spontán beszédéből játszottunk le 20-30 másodperces mintákat 86 egyetemi hallgatónak (köztük zenészek és zenei szempontból képzetlenek is). A beszédminták a BEA spontánbeszéd-adatbázisból származtak. A hallgatók 7-fokú skálán jelölték, mennyire érezték kellemesnek vagy kevésbé kellemesnek a beszélő hangját. A Friedman-teszttel megállapított átlagos rangszámok szerint a beszélőket sorrendbe állítottuk. Az így kapott rangszámok egyik mért akusztikai paraméterrel sem korreláltak, ugyanakkor az átlagos alaphang esetében szignifikáns magyarázóerejű másodfokú megoldást találtunk. A férfiaknál átlagosnak tekinthető 100-110 Hz-es hangmagasságtól távolodva a mélyebb, illetve magasabb hangon beszélő személyek is magasabb átlagos rangszámot értek el, azaz kellemesebb benyomást tudtak kelteni. Az alaphang mediánját tartalmazó modell a zenészeknél közel 40%-os, míg a nem zenész hallgatóknál 30% körüli magyarázóerőt (R^2) adott.

Összegzés: a beszélő alaphangja szignifikáns mértékben befolyásolja a beszélőről kialakított kellemességbenyomást, az átlagostól eltérő alaphangon beszélők kellemesebb benyomást keltettek. A zenészek az alaphangra nagyobb mértékben támaszkodnak, mint a nem zenészek. A beszélő hangja alapján kialakuló benyomások más módon szerveződnek náluk, mint a nem zenészek esetében.

Az első szerző e-mail címe:

gocsal.akos@pte.hu